

UDK: 323.1(430)  
Bibliid 0543-3657, 64 (2013)  
God. LXIV, br. 1151, str. 37-50.  
Izvorni naučni članak  
Primljen: 2. septembar 2013.

*Dr Milovan RADAKOVIĆ<sup>1</sup>*

## Snaga Nemačke

### SAŽETAK

Nemačka je danas, prva ekonomija Evrope. Nacija koja nikoga ne ostavlja ravnodušnim, uspela je da se afirmiše kroz EU, i nametne kao jedna od najuticajnijih država sveta. Njen doprinos svetskoj politici, ekonomiji i kulturi, kao i njen sadašnji značaj, čine umesnim razmatranja o Nemcima, njihovoj državi, identitetu, njihovom shvatanju organizacije, snazi i germanskom duhu specifičnim za Nemce. Uspone nemačke države, Evropljani su uvek pratili sa izvesnom dozom poštovanja ali i opreza, s obzirom na istorijske konstalacije.

*Ključne reči:* Nemci, Nemačka, identitet, nacija, organizacija, snaga, duh.

### *Uvodna razmatranja*

Od svih evropskih naroda, a pomenimo one koji su stvarali evropsku civilizaciju, pa one ekonomski jake, demografski velike i politički najuticajnije, kao što su Grci i Italijani, Francuzi, Britanci i Španci, Rusi i Poljaci pa i Portugalci, Holandani i Belgijanci, Nemci su nekako sami sebe uvek doživljavali kao „domaćina“ Evrope, kao naciju koja najviše *reprezentuje* Evropu. Ovakav stav mogao bi da ima dva izora. Pre svega, germanska plemena su uništila Zapadno rimsko carstvo i spalila Rim, pa verovatno da u nemačkoj podsvesti struji, ponekad potisnuta a ponekad jasno iskazana misao, da su oni zapravo nasledili „krunu“ Evrope, i da su oni savremeni predstavnici drevnog Rima, odnosno Svetog rimskog carstva. Drugi razlog svakako leži u činjenici da su mnogi evropski narodi svoju *snagu* testirali na drugim kontinentima, dok je Berlin tu snagu pokazao u samoj Evropi, bez obzira na

<sup>1</sup> Dr Milovan Radaković, naučni saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu. E-mail: mradakovic@diplomacy.bg.ac.rs. Rad se realizuje u okviru projekta „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učešćivanje položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodno-ekonomski, pravni i bezbedonosni aspekti“, ev. br. 179029, za period 2011-2014. Pogledi izneti u članku predstavljaju stavove autora.

tragične posledice, pre svega po Nemačku, a onda i po sve druge. Tokom tih ispoljavanja nemačke snage *tresla* se ne samo Evropa, nego i ceo svet.

Sa druge strane, spremnost da se podigne *iz pepela kao Feniks*, a da onda ekonomski i politički podrži druge, zapravo je pravo lice Nemačke. Težnja Berlina da oko sebe okupi druge države Evrope ne proizilazi samo iz položaja Nemačke u Centralnoj Evropi, nego i iz nanovo uspostavljene ekonomske snage iz koje je proistekao politički uticaj, pa i u mislima Nemaca, koji sebe tretiraju kao realiste, a taj stav je da Nemačka i jeste jedina evropska država oko koje bi trebalo da se okupe sve druge. Nemačka kao vodeća evropska ekonomija, trebalo bi da ujedini i postavi standarde za sve Evropljane. Ovakav stav Nemaca je nepromenljiv, a kroz istoriju su se menjali samo modaliteti ovakvog stava.

Danas je kao centralna evropska ekonomija povezana sa drugim evropskim narodima preko EU, Nemačka čini se postigla svoj cilj „ujedinjeni u različitosti“, mada je danas ipak malo više od „prve među jednakima“. To se jasno videlo devedesetih godina prošlog veka, a danas se očituje u činjenici da nijedna država ne može da uđe u EU bez eksplicitne saglasnosti Berlina. Funkcionisanje Evropske unije gotovo je nezamislivo bez Nemačke, pa iako Berlin to izbegava da eksplicitno istakne, jasno je da je Savezna Republika Nemačka, po svojoj ekonomskoj snazi, privrednom razvoju i političkom uticaju prva zemlja Unije, a ta snaga jasno je iskazana i prema mestu u kojem se nalazi Centralna banka EU. Ona je, naravno, smeštena u Nemačkoj, u Frankfurtu, mestu gde se nalazi i finansijski centar Nemačke.<sup>2</sup>

### *Nemački etnički identitet i kratka istorija Nemačke*

Zbog svog položaja u središtu evropskog kontinenta, Nemci su imali veoma značajnu ulogu u društvenom, političkom, ekonomskom i kulturnom razvoju ovog kontinenta.<sup>3</sup> Prema izvorima, Nemci su nastali od drevnogermanskih plemena *Herminonske* (Svevi, Hermunduri, Haitii, Alemani), *Istevonske* (Franci) i *Ingevonске* (Frizi, Angrivari, Saksi, Angli, Juti, Kimri) grupe naroda, naseljenih između reke Rajne i Odre.<sup>4</sup> Tu su došli u kontakt sa starosedeoćima na tom prostoru, Retima na jugu i Keltima, čije su naseobine bile smeštene na jugu i jugozapadu. U sastav nemačkog etnikuma ušli su i neki baltički i slovenski narodi (Prusi, Polapski Sloveni). Jedan deo slovenskih plemena koja su bila na ovom prostoru od X veka bio je izložen asimilaciji. Jedno od tih plemena je i veliko slovensko pleme

<sup>2</sup> U prilog finansijske moći i političkog uticaja savremene Nemačke, napomenimo samo nekoliko činjenica: Nemačka je danas (zajedno sa Kinom) najveći svetski izvoznik, Berlin ne krije ambiciju da radi na tome da Nemačka postane stalna članica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, Berlin je treći najveći svetski donator UN. Detaljnije pogledati: Ognjen Pribićević, Brano Miljuš, „Izazovi i perspektive Nemačke spoljne politike“, *Međunarodni problemi*, vol. LXIV, br. 4-2012, IMPP, Beograd, 2012, str. 403-424.

<sup>3</sup> Nemci su hrišćani, većinom protestanti – luterani. Nešto manje od polovine su katolici, a u manjem broju ima kalvinista.

<sup>4</sup> Mile Nedeljković, *Leksikon naroda sveta*, SKZ, SL SRJ, Beograd, 2001, str.146-147.

Drevljani, koje je u XVIII veku ponemčeno. Konačno uobličavanje nemačke nacije završeno je 1871. godine, pod vođstvom Prusa.

Germanška plemena koja su naseljavala prostor između Rajne i Elbe na zapadu i istoku, i Dunava na jugu, počinju da se značajnije ističu već u toku prvog veka pre nove ere. U to vreme oni su stalno u sukobu sa Rimskom imperijom koja ovo područje nije nikada uspela da pokori. Druga germanška plemena koja su živela na prostoru današnje Francuske i Velike Britanije došla su pod rimsku vlast. Već od trećeg veka nemačka plemena sve više potiskuju granice Rimskog carstva, da bi 476. godine zauzela Rim i na taj način srušila Zapadno rimsko carstvo.

Nemačko ime javlja se prvi put 840. godine u vezi sa borbama koje su se vodile između naslednika Karla Velikog. Naredna tri veka, Nemačka je uspela da izgradi moćnu centralizovanu državu, koja je odolevala snažnim pritiscima feudalnog sistema. Nemački kralj Oton I krunisao se 962. u Rimu, čime je postao car koji je osnovao *Sveto rimsko carstvo*. U to vreme vode se žestoke borbe između nemačkog cara i rimskog pape za primat i dominaciju u Evropi. Sukob su iskoristili krupni feudalc koji se vremenom potpuno osamostaljuju i odvajaju od centralne vlasti. Krajem trinaestog veka Hasburgovci dobijaju nemačku carsku krunu, ali ni oni ne uspevaju da uspostave jedinstvenu nemačku državu. Opadanju moći nemačkog carstva posebno su doprineli dugogodišnji, teški i krvavi ratovi koji su trajali skoro sto godina. Posle brojnih unutrašnjih sukoba, Nemačka ni u naredna dva veka ne deluje kao politička celina, a njen uticaj u Evropi je minimiziran. Od svih nemačkih država, jedino je Pruska u ovom periodu zadržala izvestan uticaj. Teški unutrašnji politički sukobi između velikog broja malih državnih tvorevina, kao i neuspesi u borbama sa snažnim susedima, bili su važni činiooci opšteg zaostajanja Nemačke u ekonomskom i društvenom razvoju. Vodeću ulogu u Evropi preuzimaju Francuska, Engleska i Holandija u kojima je novi, kapitalistički način proizvodnje, sve više osvajao prostor. Sredinom XIX veka Nemačka je u odnosu na ove tri države značajno ekonomski zaostajala, što je za posledicu imalo veliko društveno osiromašenje i stagnaciju. U nemačkom političkom i društvenom životu još su dominantnu ulogu imali konzervativni veleposednici.

Ponovno ujedinjavanje nemačkih zemalja ostvareno je 1871. godine, posle pobeđe u ratu koji je Pruska vodila protiv Francuske. Od tada počinje razvoj snažne centralizovane države, koja je izgrađena na modelu pruske monarhije. U isto vreme, dolazi do snažnog prodora kapitalizma u gotovo sve oblasti privrede. U narednih pet decenija, Nemačka izrasta u prvorazrednu svetsku, ekonomsku, vojnu i političku silu. Proces privredne i nacionalne integracije nemačkih zemalja završen je pod pruskom hegemonijom.<sup>5</sup>

<sup>5</sup> Pre ujedinjenja, Nemačka je bila podeljena u 39 nezavisnih država. Te države su se delile na kraljevine, velika vojvodstva, vojvodstva, kneževine, slobodne gradove i jednu carsku teritoriju. Kraljevina Pruska bila je najveća samostalna nemačka država, i pokrivala je 60% površine tadašnjeg Nemačkog carstva. Neki istoričari smatraju da je Bizmarkovo ujedinjenje Nemačke bilo u stvari proširenje Pruske.

Od tada Nemačka doživljava kapitalistički razvoj i u svom nastojanju da u svetskim razmerama ostvari preraspodelu ekonomskih i političkih pozicija među velikim silama, vodi ekspanzivnu spoljnu politiku. Ove i druge suprotnosti dovode do Prvog svetskog rata 1914–1918. godine, koji se završava porazom Nemačke i njenih saveznika. U posleratnim uslovima i privrednom rasulu u zemlji, koji je svoje manifestacije između ostalog imao i u katastrofalnoj inflaciji i nezaposlenosti, jačaju nacističke političke snage. Na taj način otvoren je put političkim ideologijama nacizmu, fašizmu i militarizmu. Nacizam se idejno i organizovano pripremao u *Nacional-socijalističkoj stranci*, uz podršku krugova iz industrijskog i finansijskog kapitala. Poveravanjem kancelarskog mandata šefu Nacional-socijalističke stranke Adolfu Hitleru, januara 1933. godine, nastaje period nacističke diktature i pripreme za rat. Posle „prisjedinjavanja“ (*Anschluss*) Austrije Nemačkoj, 1938 godine, dolazi i do Minhenskog sporazuma kojim se žrtvuje i Češkoslovačka. Prvog septembra 1939. godine Nemačka je napala Poljsku i otpočela Drugi svetski rat, koji se završio njenom bezuslovnom kapitulacijom 1945. godine. Sporazumom glavnih saveznika antihitlerovske koalicije – Velike Britanije, Sovjetskog Saveza i SAD u Potsdamu 1945. godine Nemačka je podeljena na okupacione zone, a vrhovna vlast je pripala glavnokomandujućim organima savezničkih okupacionih snaga u svojstvu *Kontrolnog veća*.<sup>6</sup> Razmimoilaženje među saveznicima, posebno u pogledu političke ideologije u Nemačkoj, dovelo je prvo do prestanka funkcionisanja *Kontrolnog veća*, a postepeno i do njihove odvojene političke, privredne i vojne integracije u dva postojeća vojno-politička bloka. Od tri zapadne okupacione zone, formira se prvo 1949. godine Savezna Republika Nemačka, a nedugo zatim i u sovjetskoj okupacionoj zoni Nemačka Demokratska Republika. Granicu između dve Nemačke decenijama je predstavljala demarkaciona linija sovjetske okupacione zone prema okupacionim zonama zapadnih sila, utvrđenim u Potsdamu. Nekadašnji i sadašnji glavni grad Nemačke, Berlin postaje podeljen grad. Naime, da bi sprečili ilegalni prelazak iz jednog dela grada u drugi, ruski vojnici podižu tzv. *Berlinski zid* čime istočni deo grada odvajaju od zapadnog. Istočni Berlin proglašen je glavnim gradom Istočne Nemačke, a Zapadna Nemačka izmešta svoj glavni grad u Bon. Zapadna Nemačka se vezuje za zapadne ekonomske, političke i vojne organizacije, a Istočna Nemačka za Sovjetski Savez i njegove saveznike. Formalno dve nemačke države ne priznaju međusobno postojanje, ali funkcionišu u okvirima sistema međunarodnih odnosa.

Tokom poslednje dve decenije XX veka, velike promene zahvataju Istočnu Evropu. Nestaju tzv. real-socijalistički sistemi, a raspada se i Sovjetski Savez. Promene koje su zahvatile istok kontinenta, dovode do rušenja *Berlinskog zida*, i ponovnog ujedinjenja Nemačke 1990. godine. Od tog trenutka ponovno ujedinjena Nemačka postavlja neke nove standarde u svojoj spoljnoj politici. Prvo sama spoljna politika Nemačke postaje samostalnija u odnosu na njene saveznike. Ona i dalje ima vrlo bliske odnose sa savezničkim državama, ali se centar njene spoljne politike okreće

<sup>6</sup> Tom sporazumu se kasnije priključila i Francuska.

jačanju i razvoju Evropske unije u kojoj Berlin, za sada, nedvosmisleno zauzima centralno mesto. Na drugoj strani njeni odnosi sa Ruskom Federacijom doživljavaju određeno popuštanje, pa su danas Berlin i Moskva ravnopravni partneri po mnogim pitanjima u spoljnoj politici, a posebno u ekonomiji, u kojoj za sada preovladavaju pitanja vezana za energiju i enegeatske sirovine.

### *Nemačka i Austrija*

Nemci i Austrijanci su primeri složenog etničko-istorijskog puta jedne germanske istojezične etnije, koja je tokom svog istorijskog razvoja stvorila dve nacionalne države čije su istorije bile podjednako velike i značajne za Evropu. Nemačke države su se nekoliko puta ujedinjavale, a austrijske zemlje su nekada bile deo tog velikog nemačkog carstva.<sup>7</sup>

U drugoj polovini 13. veka moćni nemački feudalci nisu hteli da biraju cara, ali su ga 1273. godine ipak izabrali. Bio je to Rudolf Habzburški, koji je pobedom nad češkim kraljem Otokarom II (1278) uvećao porodične feude. Između ostalog, svom porodičnom feudu Austriji priključio je i slovenačke alpske zemlje Korušku, Kranjsku, Štajersku, čime je udaren temelj Habsburškoj monarhiji. Posle Vestfalskog mira, najmoćnije države u nemačkom carstvu su Austrija i Pruska. Pruska je bila vojno nadmoćnija i uspešnija, pa je u jednom od tih ratova 1756–1763. otrgla Austriji Šleziju. Istorija je zabeležila, pored ostalog, i da su te dve nemačke države bile oslonac svih feudalnih koalicija protiv revolucionarne Francuske, njene revolucije i Napoleonovih ratova. U tim ratovima, pak, doživljavaju poraze i feudalni sistem počinje da se urušava.

Premda su od 1438. godine Habsburgovci gotovo stalno birani za nemačke careve, Habsburška monarhija se do početka 19. veka postepeno pretvarala u posebnu državu.<sup>8</sup> Sa nemačkim carstvom bila je u sve labavijoj vezi. Habsburgovci su u austrijskim zemljama postepeno zaveli apsolutizam, koji nije uspeo u nemačkim.

Nemačka nacija, kao što je navedeno, formirana je 1871. godine pod vodstvom Prusa. Rivalitet Austrije i Pruske za prevlast nad nemačkim zemljama, prevagnuo je u korist Prusa što je za posledicu imalo formiranje Nemačke, ali gubitak Austrije. Tokom narednih vekova Austrijanci su stvarali sopstveni nacionalni identitet i ispisivali sopstvenu istoriju, koja je naročito zabeležena na prostoru Srednje Evrope i Balkana. Beč je ulazio u dualističke odnose sa drugom državom, Ugarskom, ali nikada više sa Berlinom.<sup>9</sup> Uprkost stavu koji bi izrazio jedan Austrijanac ako bi za njega rekli da je Nemač, Nemci

<sup>7</sup> Pogledati: više u monografiji Čedomir Popov, *Građanska Evropa 1770–1871, Politička istorija Evrope*, druga knjiga, Matica Srpska, Novi Sad, 1989.

<sup>8</sup> Pogledati: više u monografiji Richard Kralik, *Österreichische Geschichte*, Adolf Holzhauser, Wien, 1913; Sidni Painter, *Istorija srednjeg veka (284–1500)*, Clio, Beograd, 1997.

<sup>9</sup> Osim tokom Drugog svetskog rata, kada su nemačke snage bez otpora umarširale u Austriju i proglasile takozvani „anšlus“, prisjedinjenje Austrije Nemačkoj.

prema Austriji imaju drugačiji odnos. Taj odnos je kroz istoriju bio više pokroviteljski, što je jasno došlo do izražaja tokom Prvog i Drugog svetskog rata. Iako su iz Austrije prema Nemačkoj išli i pozitivni i negativni uticaji, Nemačka je stojeći pred istorijom, koja je i ovu naciju znala da „šiba“, bili spremni da Austrijancima oprostite sve, pa i da one negativne uticaje prihvate kao svoje, kao delo i posledicu svojih građana i vođa. I Beč i Berlin su tokom istorije imali snažan uticaj na Centralnu Evropu i Balkan. U takvim odnosima je svako posustajanje Beča, Berlin bio spreman da podupre i podrži. Zbog toga, dakle, uprkos „protivljenju“ većine Austrijanaca da budu Nemci, u Nemačkoj većina ne bi imala ništa protiv da Austrijanci, zapravo, budu Nemci.

### ***Današnja politička organizacija Nemačke<sup>10</sup>***

Nemci političku organizaciju svoje države definišu kao *kancelarsku demokratiju*. *Kancelarska demokratija* zasniva se na tri osnovna principa: 1) *kancelarski princip* podrazumeva da kancelar imenuje ministre i formira vladu, organizuje izvršnu vlast i formuliše opšte političke smernice; 2) *kabinetski princip* podrazumeva da svi vladini zakonski predlozi koji se upućuju parlamentu moraju prethodno biti u kabinetu kancelara, jer postoji pravo kancelara da definiše globalnu politiku – postojanje nezavisne ministarske jurisdikcije ima svoju manifestaciju da se oni ministri koji se ne slažu sa odlukama kabineta, javno ne suprotstavljaju donetim odlukama; i 3) *princip ministarske odgovornosti* podrazumeva da je svaki ministar lično odgovoran za funkcionisanje svog resora. Kancelar nema naredbodavnu vlast prema ministrima u delokrugu njihovog rada. Kabinet može odbiti određeni ministrov predlog, ali ne može izdavati nikakve posebne direktive koje se odnose na delokrug rada i nadležnosti resornog ministra.

Smenjivanje kancelara zasniva se na takozvanom *konstruktivnom izglasavanju nepoverenja*. Dakle ako želi da smeni kancelara, parlament je obavezan da pre postavljanja pitanja poverenja odredi novog kancelara, što je u uslovima postojanja dva velika partijska bloka i teških uslova za izglasavanje gotovo nemoguće.

Opšte obeležje nemačkog političkog sistema je vertikalna organizacija vlasti. U osnovi ovakvog sistema Nemačka je federacija 16 federalnih jedinica. Ove jedinice imaju svoje ustave, koji moraju biti u skladu sa osnovnim principima današnje nemačke države, a to znači da moraju biti zasnovani na principima republikanske, demokratske i socijalne države u okviru značenja *Osnovnog zakona*.<sup>11</sup> Odnos između federacije i federalnih jedinica koje je sačinjavaju zasniva se na tzv. *kooperativnom federalizmu*, koji

<sup>10</sup> Više o ovome pogledati: Internet, [www.scribd.com/doc/17344467/savremeni-politicki-sistemi](http://www.scribd.com/doc/17344467/savremeni-politicki-sistemi), [www.bundestag.de](http://www.bundestag.de), [www.bundesrat.de/cin\\_179/DE/Home/homepage\\_node.html?\\_nnn=true](http://www.bundesrat.de/cin_179/DE/Home/homepage_node.html?_nnn=true), [www.dobrodoslunemacku.org/onemackoj-polsistem.htm](http://www.dobrodoslunemacku.org/onemackoj-polsistem.htm).

<sup>11</sup> Dva su presudna razloga za uspostavljanje federalističkog uređenja: 1) distanciranje i sprečavanje uspostavljanja bilo kakvog oblika totalitarističkog uređenja; i 2) poštovanje duge nemačke tradicije konfederalizma, kao forme političko-državne organizacije.

pretpostavlja i podrazumeva saradnju između federacije i njenih jedinica u obavljanju državnih funkcija.<sup>12</sup>

Kada je reč o *izvršnoj vlasti*, ona ima dva institucionalna nivoa – predsednika i vladu. Vlada je centar političke vlasti Nemačke. Nemački predsednik mora biti stranački neutralan, a takođe nema ni nadležnost da utiče na politiku vlade. On predstavlja državu, potpisuje pripremljene ugovore, vrši akreditacije i prima ambasadore. Može predložiti kancelara koga bira parlamentarna većina. Kada govorimo o *zakonodavnoj vlasti*, nemački parlament ima dvodomnu strukturu i sastoji se od Bundestaga i Bundesrata. Bundestag je predstavnički, tj. donji dom nemačkog parlamenta. Bundesrat je gornji dom nemačkog parlamenta. Bundesrat nije izborni dom, već u njegov sastav ulaze predstavnici koji su imenovani i opozvani od svojih pokrajinskih vlada. On predstavlja 16 federalnih jedinica, i aktivno učestvuje u procesu odlučivanja na nivou Federacije. Bundestag je po svojim političkim nadležnostima jači dom.<sup>13</sup>

Izvori današnjeg nemačkog Ustava, nalaze se u prethodnim. Naime, Nemačka je u periodu 1849–1948. godine promenila četiri ustava. Današnji *Osnovni zakon* donet je 23. maja 1949. godine, i predstavlja pravni okvir funkcionisanja političkog sistema Nemačke. Iako je pri donošenju poslednjeg Ustava još bila pod pokroviteljstvom okupacionih snaga, Nemačka je donela Ustav koji je uspeo da objedini demokratske procese i ekonomski razvoj. Novi Ustav preuzeo je iz Ustava iz 1848. godine princip vladavine prava, i osnove federalizma. Od Bizmarkovog Ustava iz 1871. preuzeo je principe nacionalnog jedinstva, a po uzoru na Vajmarski Ustav iz 1918. uređuje republikanski oblik vladavine. Iako je *Osnovni zakon*, u stvari, predstavljao Ustav Zapadne Nemačke, u njemu su date osnove za uređenje objedinjene Nemačke, tako da pravno uobličavanje dve nemačke države, pedeset godina kasnije, nije zahtevalo donošenje novog Ustava. Nemački Ustav može se dopunjavati

<sup>12</sup> Osnovni princip federalnog uređenja zasniva se na funkcionalnoj raspodeli nadležnosti. Prema tom principu, zakonodavna vlast je najvećim delom koncentrisana na saveznom nivou, dok najveći deo administrativne vlasti spada u nadležnost federalnih jedinica. Neka posebna područja poput spoljnih poslova i odbrane zemlje nalaze se u neposrednoj nadležnosti federalne administracije. Princip kojim se određuje odnos između federacije i federalnih jedinica zove se „kooperativni federalizam“. Do formulacije kooperativnog federalizma došlo se kada je postalo jasno da apsolutna i čista podela nadležnosti nije moguća. Kooperativni federalizam je pomirio interese federacije i njenih federalnih jedinica na dva načina, i to: 1) federacije može da proširuje krug svojih nadležnosti i aktivnosti putem nedorečenih formulacija, koje se kompletiraju samo uz saglasnost federalnih jedinica; i 2) ustavnom reformom uveden je institut *zajedničkih nadležnosti* Saveza i federalnih jedinica. Procedura odlučivanja predviđa da se najveći deo odlučivanja odvija u Bundestagu, a kada odluka zadire u interese pokrajina, saglasnost mora da da i Bundesrat. Ako dođe do sukoba dva doma, predmet spora se upućuje zajedničkoj komisiji. Ako se ni tada ne dođe do rešenja, postupak se ponavlja.

<sup>13</sup> Dakle, nemački parlament ima dvodomnu strukturu. Članovi Bundestaga biraju se na neposrednim izborima i njihov mandat traje četiri godine. On se može raspustiti samo u izuzetnim slučajevima. Jedan poslanik se bira na 60.000 stanovnika. Rad Bundestaga uređen je poslovnikom o radu. Sednicama predsedava predsednik. U organizovanju parlamentarnog rada najvažnije telo je Savet starijih. Ovo je upravljačko telo koje se sastoji od predstavnika parlamentarnih partijskih frakcija, proporcionalno njihovoj snazi u Bundestagu.

dvotrećinskom većinom u oba doma, pri čemu postoje određene ustavne odredbe koje se tiču federalne strukture države i osnovnih prava koje se ni u kom slučaju ne mogu menjati. Prema Ustavu, društveni sistem Nemačke počiva na ideji pravne države i načelima parlamentarnog režima, koji je obnovljen obrascem racionalizovanog parlamentarizma. Parlamentarna demokratija je potpuno posrednička, Ustavom se priznaje pravo političkih partija da formulišu političku volju naroda ali samo pod uslovom da njihove namere ne narušavaju osnove liberalnog i demokratskog poretka.

Ljudska prava su osnovna kategorija nemačkog Ustava, kojim se nastoje osigurati i garancije u zaštiti ovih prava. Na taj način Ustav koplementira individualističku filozofiju sa aktivnom, iako ograničenom ulogom države. Ova prava se garantuju i nisu uslovljena osim u slučaju kada mogu da podriju ustavni poredak Nemačke. Ova prava se ne mogu suspendovati čak ni za vreme vanrednog stanja.

Pitanje finansiranja Federacije i federalnih jedinica, takođe je jedno od važnih stavki u nemačkom Ustavu. Takozvani „finansijski federalizam“ odnosi se na metode finansiranja Federacije i federalnih jedinica. U Nemačkoj, kao uostalom i u svakoj drugoj državi, postoje bogatije i manje bogate regije odnosno federalne jedinice. S obzirom da bogatiji učestvuju većim finansijskim sredstvima u finansiranju federacije, kao i manje bogatih pokrajina, postoji određeni spor između federalnih jedinica Nemačke. U središtu spora nalaze se sledeća pitanja: 1) iznos sredstava koji bogate pokrajine daju siromašnim;<sup>14</sup> 2) iznos sredstava koji nemačka federacija izdvaja za siromašne pokrajine; 3) poreski sistem, naime bogate pokrajine traže da dobiju finansijski veći deo ukupnog poreskog prihoda, jer je dosadašnji način raspodele bio zasnovan na principu prema kojem su pokrajine dobijale novac prikupljen na račun poreza u procentu koji je bio zasnovan na pokrajinskom broju stanovnika; i 4) bogatije pokrajine traže i kontrolu trošenja sredstava koja se ustupaju siromašnim pokrajinama.

Kada je reč o lokalnoj samoupravi, teritorijalno uređenje Nemačke ima četiri nivoa organizovanosti: federativni, federalnih jedinica, okruga i opština. Osnovni okviri lokalne samouprave uređeni su saveznim ustavom i ustavima federalnih jedinica. Saveznim ustavom određene su granice prostiranja nadležnosti kako federalnih jedinica, tako i lokalne samouprave. Ustav garantuje postojanje i delovanje lokalne zajednice, obezbeđuje zaštitu suverenosti lokalne zajednice u poslovima njene izvorne nadležnosti i fiksira obaveze opština da imaju odgovarajuća predstavnička tela, kao i prava građana da na izborima biraju svoja predstavnička tela. Autonomija lokalnih zajednica pretpostavlja i odgovarajuću finansijsku autonomiju.<sup>15</sup>

<sup>14</sup> Bogate pokrajine smatraju da postojeći sistem raspodele nije ni pravedan ni racionalan. Predloženo je da se neke male pokrajine čak i ukinu. U tom smislu na udaru su i tri grada: Berlin, Bremen i Hamburg.

<sup>15</sup> Skupština predstavlja osnovni organ vlasti i donosi osnovne linije lokalne politike i načine njene realizacije. Za lokalnu organizaciju važi princip *subsidiarnosti* što podrazumeva da se poslovi lokalne vlasti obavljaju na primarnom nivou, a ako to nije moguće, onda se prenose na viši nivo organizovanja.

## Snaga koja se „stvara iz sebe“

Nemačka je četvrta ekonomska sila na svetu posle SAD, Japana i Kine, ali ekonomski daleko najjača država Evrope.<sup>16</sup> Nemačka poseduje treću po veličini ekonomiju na svetu odmah posle SAD i Japana i deo je svetske najveće ekonomije – Evropske unije. Dok je spoljna trgovina vrlo uspešna, lokalna tržišta imaju problema, prvenstveno zbog socijalnih beneficija. Nezaposlenost je jedan od glavnih problema poslednjih decenija.

U Nemačkoj živi najmanje 7 miliona stranih državljana, u koje spadaju izbeglice, inostrani radnici (*Gastarbeiter*) i njihove porodice. Nemačka je glavni cilj političkih i ekonomskih emigranata iz mnogih zemalja u razvoju. Na severu živi danska manjina, dok u saveznoj državi Brandenburg živi malobrojna slovenska manjina po imenuvorila i znatna turska manjina. Ostale značajne manjine su Rusi, Srbi, Hrvati, Italijani i Poljaci.

Nemačka je među prvim zemljama u svetu po obrazovanju, tehnološkom razvitku i privrednoj proizvodnji. Od kraja Drugog svetskog rata, broj mladih koji upisuju fakultete porastao je više od tri puta, a zanatske i tehničke škole u Nemačkoj spadaju u sam svetski vrh. Sa prihodima od 25.000 evra po glavi stanovnika, Nemačka je društvo srednje klase. Širokogrudni sistem socijalnog osiguranja omogućava besplatno zdravstvo, naknade za nezaposlenost i ostale socijalne prednosti. Nemci su veliki turisti – svake godine milioni Nemaca putuju u inostranstvo.

Nemačka je iz Drugog svetskog rata izašla kao poražena zemlja. Zapadna Nemačka je potpomognuta *Maršalovim planom*, u ekonomskom smislu, vrlo brzo dostigla ekonomije zemalja pobednica. Štaviše, njena eksplozivna privreda prima određeni broj radnika iz drugih zemalja.

U brojnim izjavama od kraja Drugog svetskog rata do danas, nemački zvaničnici nisu ni pokušali da demantuju nemačku krivicu, a jedna od poslednjih izjava u tom smislu je i izjava bivšeg nemačkog kancelara Helmuta Kola o liderskoj poziciji Nemačke u Evropi. „Nemci su u sledećih nekoliko vekova isključeni iz liderstva Evropom zato što su odgovorni za Drugi svetski rat. Osim toga, u velikoj meri su doprineli i Prvom svetskom ratu“, rekao je Kol za nemački dnevnik *Handelsblat*. On je time odgovorio na pitanje kako komentariše poziv koji je britanski nedeljnik *Economist* uputio Nemačkoj da u većoj meri preuzme liderstvo u Evropi. Bivši kancelar je dodao da svi, čak i oni koji su nedavno rođeni, snose odgovornost za to da se „užasna nemačka istorija“ nikada više ne ponovi.<sup>17</sup>

Spremnost savremenih Nemaca i njihovih lidera da se suoče sa svojom istorijom, ma kakva ona bila, predstavlja svojevrsnu snagu Nemačke, koja

<sup>16</sup> Iako je Nemačka, vodeća ekonomija Evrope ona nema parametre svetske sile koje su nasledile i još uvek poseduju Francuska i Velika Britanija. A to su: stalno mesto u Savetu bezbednosti UN, sa pravom veta; samostalni razvoj nuklearnog oružja; reformisane ostatke kolonijalnih poseda i civilizacijskih saveza – koje poseduju Velika Britanija i Francuska – (Komonvelt i Frankofonija). Više o ovome dr Dragan Petrović, Geopolitika Francuske, IMPP, Beograd, 2013.

<sup>17</sup> Preneto u: *Politika*, Beograd, 18. juna 2013.

se mnogim Evropljanima čini beskopromisna. Brzina da se iz totalitarnog sistema kakav je vladao u Nemačkoj tokom četrdesetih godina prošlog veka uspostavi demokratski sistem, a kasnije i stvori visokorazvijena država sa visokim stepenom demokratskih institucija, i ekonomija koja je od Nemačke napravila četvrtu silu sveta, predstavlja, ipak, bez obzira na ekonomsku i drugu pomoć zapadnih država, *snagu koju su Nemci izvukli iz sebe*.

### Duh Nemačke

Gde leži *duh Nemačke, nemačka esencija*? Verovatno u Bizmarkovoj politici, Geteovoj filozofiji, Ničeovom promišljanju, Vagnerovoj muzici.

Ono što je poznato, jeste da je Oto fon Bizmark jedna od najmarkantnijih figura druge polovine devetnaestog veka, jer je kao premijer pruskog kraljevstva (1862–1890) ujedinio nemačku serijom pobedonosnih ratova posle kojih je postao prvi kancelar (1871–1890) nemačkog carstva. Vrlo rano Bizmark postaje svestan da je ujedinjena nemačka nacija važan cilj, u koji je tadašnji Nemačkin malo verovao, i smatrao ga gotovo nedostižnim. Bizmark je odgovoran za početak više ratova koji su doveli do dramatične promene u političkoj strukturi Nemačke. Vešto sarađujući ali i ratujući sa Austrijom, tadašnjom Pruskoj prišao je veliki broj zemalja, što je dovelo do formiranja Severnonemačke konfederacije, kojoj su se kasnije priključile i južne nemačke države koje su bile pod uticajem Francuske. Na taj način je 1871. godine Bizmark stvorio nemačko carstvo. Ono što je manje poznato jeste da je Bizmark uveo starosne penzije, zdravstveno osiguranje, kao i osiguranje za radnike u slučaju nezgode na poslu. Njegov duh, duh „Čeličnog kancelara“, kako su ga u njegovom vremenu zvali, i danas je prisutan širom Nemačke.

Johan Volfgang fon Gete je jedan od najblistavijih ljudskih umova svih vremena. Rano počinje da se interesuje za poeziju narodnog predanja i za nemačku nacionalnu prošlost. Na poziv Karla Avgusta, vojvode od Saks-Vajmara, otišao je 1775. u Vajmar gde je obavljao niz političkih poslova. Ubrzo je postao vojvodin glavni savetnik. Ubrzo svojim uticajem dovodi i Herdera a zatim i Šilera, a za njima dolazi niz mladih intelektualaca toga vremena. Vajmar postaje značajno duhovno stecište Nemačke.

Gete je pored doprinosa filozofiji svoga vremena i političkom radu,<sup>18</sup> dao značajan doprinos i u biologiji konstruišući teoriju uslova za

<sup>18</sup> Gete je svojevremeno predvideo da je ujedinjenje nemačkih država sasvim izvesno. U tom smislu, on je smatrao da će razvoj puteva i železnica dati doprinos tom ujedinjenju. Sa druge strane, iz njegovih stavova jasno se vidi da je zagovarao ravnopravni (regionalni) razvoj Nemačke. „Ali ako neko misli da se jedinstvo Nemačke sastoji u tome da vrlo velika država ima jednu jedinu prestonicu i da je ta velika prestonica dovoljna i za dobar razvoj pojedinih velikih talenata i za dobro velike mase naroda, onda je on u zabludi. Po čemu je Nemačka velika nego po narodnoj kulturi dostojnoj divljenja, koja ravnomerno prožima sve delove države? Zar nisu to pojedina kneževska sedišta od kojih ta kultura proizilazi i koja su njeni nosioci i rasadnici? Pretpostavimo da smo u Nemačkoj vekovima imali samo dve prestonice, Beč i Berlin, ili čak samo jednu, i ja bih voleo da vidim kako bi izgledala nemačka kultura, pa i svuda rašireno blagostanje koje ide ruku pod ruku sa kulturom. Nemačka ima dvadeset

metamorfozu biljaka, po kojoj sve biljke nastaju iz listova. Takođe je poznat i po svom otkriću središnje vilične kosti kod čoveka. Gete je svoju teoriju boja smatrao svojim najznačajnijim doprinosom nauci i uopšte svojim najznačajnijim delom. Smatrao je da boje nisu samo fenomen na fizičkom nivou već da zavise od svetla i načina na koje ono pada na predmete, odnosno da su stvar individualne percepcije.

Fridrih Vilhelm Niče, radikalni nemački filozof i poeta, jedan je od najvećih modernih mislilaca. On je jedan od utemeljivača *Lebens-philosophiae* (filozofije života), koja svoju renesansu i svoje vrhunce doživljava u „duhu našeg doba“. Niče je počeo da studira Teologiju, ali se onda upisao na Klasičnu filologiju. Posle briljantno završenih studija izvesno vreme radio je kao profesor u Bazelu. Doktor nauka postao je sa dvadeset i četiri godine bez odbrane teze, zahvaljujući uticajnom profesoru Ričlu, koji je u njemu video veliki talenat za filologiju. Ničeova najpoznatija dela su *Rađanje tragedije iz duha muzike*, *Tako je govorio Zaratrasta*, *S onu stranu dobra i zla*, *Genealogija morala*, *Volja za moć*. Niče je imao veliki uticaj na filozofiju života, mislioce egzistencije, psihoanalitičare, kao i na pojedine književnike. Voleo je svoju filozofiju da naziva i *eksperimentalnom* zato što je smatrao da zapravo eksperimentiše idejama.

Vilhelm Rihard Vagner bio je nemački kompozitor, pesnik, esejista i muzički teoretičar. Vagner je ličnost od presudnog značaja za istoriju muzike, jedan od najvećih stvaralaca na području opere, a u svojim delima postavio je osnove ozbiljne muzike 20. veka. Kada je reč o esejima, njih karakteriše teorijska postavka osnove sveukupne umetnosti. Tvorac je teorije po kojoj je muzička drama najsavršeniji oblik umetničkog izraza jer obuhvata sve ostale grane umetnosti i ima ambiciju da „iskupi svet“, zbog čega su ga još za života smatrali genijalnim megalomanom. Za sve svoje opere sam je pisao libreto, što je posledica verovanja u sveukupnu umetnost, a ulagao je veliki trud kako bi ih izveo onako kako je zamislio. Osim ovoga, Vagner je bio i veliki dirigent. O Vagnerovoj muzici Niče je između ostalog rekao i ovo: „Kao da je umetnik hteo reći – ovo pripada mojoj namisli – nekakva teška draperija, nešto samovoljno – varvarsko i svečano, iskričenje učenih i dostojanstvenih dragocenosti i nakita; nešto nemačko u najboljem i najgorem smislu te reči, nešto na nemački način mnogostruko, bezoblično i neiscrpno; izvesna nemačka moćnost i preobilnost duše koja ne zazire od skrivanja ispod tananosti raspada i koja se možda tu najbolje oseća; zacelo pravi znak nemačke duše koja je ujedno i mlada i stara,

---

univerziteta raspoređenih po celoj zemlji i preko sto javnih biblioteka, a isto tako veliki broj umetničkih zbirki i zbirki predmeta iz svih oblasti prirode: jer svaki knez se pobrinuo za to da u svoju blizinu privuče slične lepe i dobre stvari. Tu ima u izobilju gimnazija i škola za tehniku i industriju, štaviše jedva postoji neko nemačko selo koje nema školu. Setite se gradova kao što su Drezden, Minhen, Štutgart, Kasl, Braušvajg, Hanover, i sličnih: pomislite na velike životne elemente koje ti gradovi u sebi nose: mislite na uticaje koji se iz njih šire u susedne pokrajine, i zapitajte se da li bi svega toga bilo da oni nisu odavno bili sedište knezova. Frankfurt, Bremen, Hamburg, Libek, veliki su i sjajni, i njihov uticaj na blagostanje Nemačke ne može se izračunati, a da li bi oni ostali to što jesu kada bi izgubili svoj suverenitet i kad bi bili pripojeni kao provincijski gradovi nekoj velikoj nemačkoj državi? Ja imam razloga da u to sumnjam“ (23. oktobar 1828). *Izvor: Ekerman, Razgovori sa Geteom*, Rad, Biblioteka „Reč i misao“, Beograd, 1976, str.136–137.

odveć lomna i još prebogata budućnosti. Ova vrsta muzike najbolje izražava ono što ja mislim o Nemcima: oni su od prekuje i od prekосуtra – još nemaju svoje danas.”<sup>19</sup>

### Zaključna razmatranja

Gotovo je neverovatna povezanost Nemačke sa Evropom i Evrope sa Nemačkom. Svaki društveni i, dakako, ekonomski potres u Nemačkoj, oseti se u manjoj ili većoj meri u celoj Evropi. Ali, treba biti realan, pa reći da se i nemački ekonomski progres oseti i u drugim ekonomijama Evrope.

Nemačku, tretiranu kao zagonetku, možda je najbolje opisao Tomas Man u sledećim rečenicama: „Dospeti do nemačkog problema, do zagonetke u karakteru i sudbini ovog naroda, koji je svetu, nema sumnje, podario toliko toga lepog i velikog i pri tome ga uvek nanova unesrećivao na tako koban način, nije jednostavno.”<sup>20</sup>

Ogledalo pred kojim Nemci stoje i suočavaju se sa sopstvenim likom, bez želje da sakriju ijednu boru, u očima drugih Evropljana čini ovu naciju beskompromisnom, nacijom koja sa jedne strane izaziva poštovanje a sa druge strah. Interesantno je kako su neki veliki Nemci videli sopstvenu naciju i spremni su da se kritički osvrnu na svaku *eventualnu slabost* u sopstvenom nacionalnom karakteru. Postoje Geteove reči kojima on – kao da pripada nekoj stranoj sili – s nestrpljivom tvrdoćom osuđuje ono što Nemci uračunavaju u svoj ponos: čuvenu nemačku duševnost on definiše kao popustljivost prema tuđini i sopstvenim slabostima: „Za Nemce je karakteristično da čovek o njima retko kad skroz greši.” Interesantan je i sledeći stav: „Sam Nemač ne postoji, već nastaje i razvija se. Stoga je razvoj zaista nemački nalaz i tvorevina u golemom carstvu filozofskih formula: vladajući pojam koji u savezu s nemačkim pivom i nemačkom muzikom radi na ponemčivanju čitave Evrope.”<sup>21</sup>

Na direktno pitanje u čemu je snaga Nemačke, moglo bi se odgovoriti na više načina i u više dimenzija. Za ovaj tekst dovoljne su dve oblasti i jednostavno nabranje – filozofija: Karl Jaspers, Ernst Bloh, Johan Volfgang Gete, Imanuel Kant, Gotfrid Lajbnic, Herbert Markuze, Fridrih Niče, Johan Gotlib Fihte, Martin Hajdeger, Jirgen Habermas, Georg Vilhelm Hegel, Fridrih Šeling, Fridrih Šiler, Artur Šopenhauer i drugi; – muzika: Johan Sebastijan Bah, Johan Brams, Ludvig van Betoven, Rihard Vagner, Leopold Mocart, Georg Fridrih Hendl, Rihard Štraus, Robert Šuman i drugi.

Galerija sjajnih umova. Ali, nažalost, Nemačka ima i drugačiji spisak. Taj spisak ćemo ipak ovom prilikom izostaviti. Umesto njega, možda bismo se mogli pozabaviti odnosom Nemačke i Evrope. U čemu je zadatak

<sup>19</sup> Fridrih Niče, *Sa one strane dobra i zla i Geneologija morala*, osmo poglavlje „Narodi i otadžbine“, glava 240, Dereta, Beograd, 2011, str. 123–124.

<sup>20</sup> Tomas Man, „Nemačka i Nemci“, *Letopis Matice Srpske*, februar 1992, Novi Sad, str. 239.

<sup>21</sup> Fridrih Niče, *Sa one strane dobra i zla – geneologija morala*, Dereta, Beograd, 2011, str. 127.

savremene Nemačke? Verovatno u stvaranju novih umova, koji u budućnosti ne mogu biti samo nemački, već i evropski, dakle, baština cele Evrope. Još uvek, međutim, postoji bojazan, makar i sasvim prikrivena, da bi ta Nemačka snaga, ta sila, mogla da krene i u negativnom pravcu. Još postoje mislioci, ali i sasvim obični ljudi, koji ne kriju bojazan da bi pod određenim okolnostima Nemačka snaga mogla da postane sama sebi dovoljna pa da počne da ruši sve pred sobom. Zasižno da bi Evropa tada reagovala. Njen zadatak bi onda bio da tu snagu smiri, podredi sebi, i zajedno se, sa Nemačkom, podigne iz pepela.

### Bibliografija

1. Aron, Remon, *Mir i rat među nacijama*, IKZS, Sremski Karlovci, Novi Sad, 2001.
2. Avijucki, Vjačeslav, *Kontinentalne geopolitike*, CLIO, Beograd, 2009.
3. Balibar, Etjen, *Mi građani Evrope – granice, države, narod*, Beogradski krug, Beograd, 2003.
4. Barnes, Hari Elmer, *Uvod u istoriju sociologije*, 1 i 2, BIGZ, Beograd, 1982.
5. Divljak, Slobodan, *Problem identiteta – kulturno, etničko, nacionalno i individualno*, Službeni glasnik, Beograd, 2006.
6. Domenak, Žan Mari, *Evropa – kulturni izazov*, Biblioteka „XX vek“, Beograd, 1991.
7. Đurić, Mihailo, *Poreklo i budućnost Evrope*, SANU, Plato, Beograd, 2001.
8. Ekerman, *Razgovori sa Geteom*, Biblioteka „Reč i misao“, Rad, Beograd, 1976.
9. Fernandez, Armesto Felipe, *The Times – Narodi Evrope*, Naklada Zadro, Zagreb, 1997.
10. Fichte, Johann Gottlieb, *Address to the German Nation*, Harper Torch Books, New York, 1968.
11. Guerot, Urilike, „German Foreign Policy, The Temtation of Going Alone“, *World Politics Review*, 7 February 2012.
12. Guerot, Urilike, Jacqueline Hénard (Eds.), *What does Germany think about Europe?*, European Council on Foreign Relations, June 2011.
13. Guerot, Urilike, Leonard, Mark, „The new German Question: How Europe Can Get the Germany it Needs“, *Policy Brief*, European Council on Foreign Relations, April 2011.
14. Gyorgy, Simon JR, „Nemačka i evropska privreda“, *Međunarodni problemi*, vol. 63, br. 1, 2011.
15. Habermas, Jirgen, *Postnacionalna konstelacija*, Otkrovljenje, Beograd, 2002.
16. Hajzinha, Johan, *Patriotizam i nacionalizam u evropskoj istoriji od kraja devetnaestog veka*, Prometej, Novi Sad, Terstit, Beograd, 1996.
17. Heater, Derek, *The Idea of European Unity*, Leicester University Press, Leicester, 1992.
18. Held, Dejvid, *Demokratija i globalni poredak – od moderne države ka kosmopolitskoj vladavini*, Filip Višnjić, Beograd, 1997.
19. Internet, [http://www.bundesrat.de/cln\\_179/DE/Home/homepage\\_\\_node.html?\\_\\_nnn=true](http://www.bundesrat.de/cln_179/DE/Home/homepage__node.html?__nnn=true).

20. Internet, <http://www.bundestag.de>.
21. Internet, <http://www.dobrodosliunemacku.org/onemackoj/onemackoj-polsistem.htm>.
22. Internet, [www.scribd.com/doc/17344467/savremeni-politicki-sistemi](http://www.scribd.com/doc/17344467/savremeni-politicki-sistemi).
23. Kilmika, Vil, *Multikulturalizam*, CID, Podgorica, 2004.
24. Kissinger, Henry, *Diplomatija*, Klub pres, Beograd, 2008.
25. Kralik, Ricard, *Österreichische Geschichte*, Adolf Holzhauser, Wien, 1913.
26. Man, Tomas, „Nemačka i Nemci“, *Letopis Matice Srpske*, Novi Sad, 1992.
27. Monbrijal, Tjeri de, *Delanje i sistem sveta*, CLIO, Beograd, 2006.
28. Nedeljković, Mile, *Leksikon naroda sveta*, SKZ, SL SRJ, Beograd, 2001.
29. Niče, Fridrih, *Sa one strane dobra i zla i Genealogija morala*, Dereta, Beograd, 2011.
30. Peinter, Sidni, *Istorija srednjeg veka (284–1500)*, Clio, Beograd, 1997.
31. Popov, Čedomir, *Građanska Evropa 1770–1871, politička istorija Evrope*, druga knjiga, Matica Srpska, Novi Sad, 1989.
32. Pribićević, Ognjen, Miljuš, Brano, „Izazovi i perspektive nemačke spoljne politike“, *Međunarodni problemi*, vol. 64, br. 4, 2012.
33. Radaković, Milovan, *Nacionalni i evropski identitet*, IMPP, Beograd, 2012.
34. Šmale, Volfgang, *Istorija evropske ideje*, CLIO, Beograd, 2003.
35. Thomas, Banchoff, *The German problem transformed: institutions, politics, and foreign policy, 1945–1995*, University of Michigan Press, 1999.
36. Vajler, Džozef, *Ustav Evrope*, Filip Višnjić, Beograd, 2002.
37. Zimel, Georg, *Šopenhauer i Niče*, IK Zorana Stojanovića, 2008.

Milovan Radaković Ph.D

## THE POWER OF GERMANY

### ABSTRACT

Germany is today the first economy of Europe. A nation that leaves no one indifferent has managed to establish itself through the EU, thus becoming one of the most influential countries in the world. Germany's contribution to world politics, economy and culture, as well as its present significance make consideration of the Germans, their country, identity, their understanding of organization and the strength and Germanic spirit very pertinent. The Europeans have always followed the rise of the German state with respect and caution, given the historical constellation.

*Key words:* Germans, Germany, identity, nation, organization, power, spirit.